

Національний
університет «Львівська
політехніка»

Кафедра
теоретичної та
прикладної
економіки,
НДЦ «ДЕМОС»

VI Міжнародна науково-практична конференція "Проблеми формування та реалізації конкурентної політики" (Львів, 19-21 вересня 2019 року)

Садова У.Я., Степура Т.М.

**ГЛОБАЛЬНА КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ:
МАЙБУНЄ ТЕХНОЛОГІЙ, ЕКОНОМІКИ І ЛЮДИНИ**

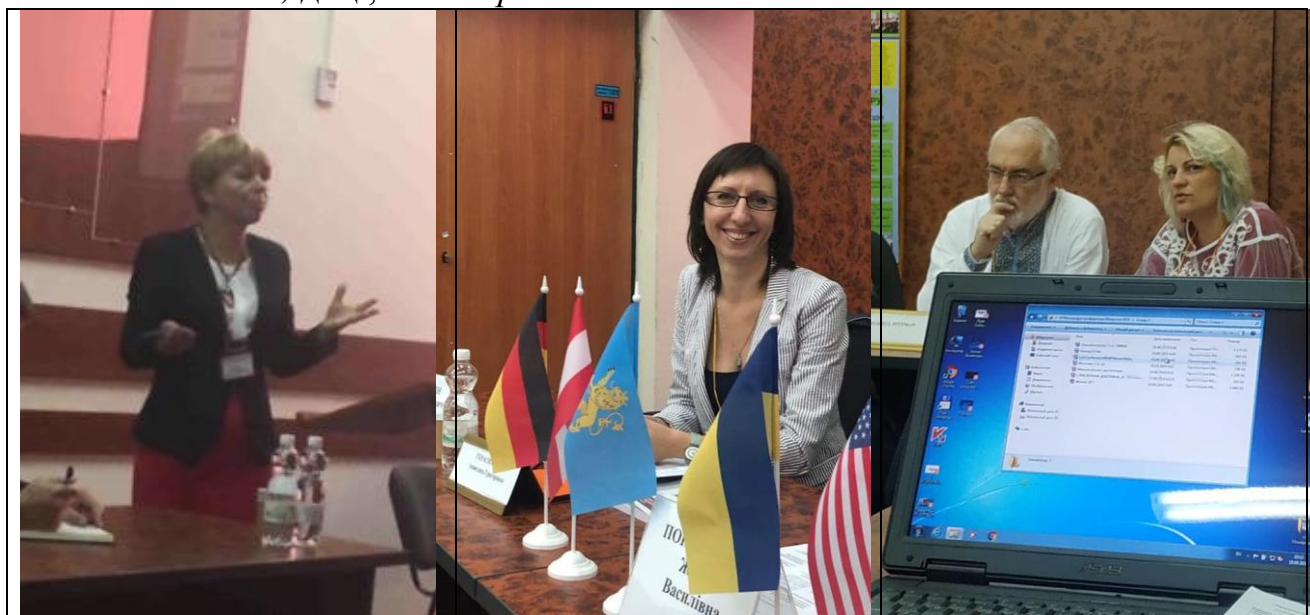
(за підсумками роботи секції "Роль людського потенціалу в реалізації конкурентної політики держави")

У Львові з ініціативи кафедри теоретичної та прикладної економіки НУ "Львівська політехніка" кожних два роки проходить міжнародна науково-практична конференція на тему "Проблеми формування та реалізації конкурентної політики". У цьому році захід відбувся вшосте. Тематика заходу стає щораз ширшою, що засвідчує появу не тільки нових напрямів досліджень, наукових шкіл, але й гострих проблем, котрі потребують спільних зусиль задля їх вирішення. У наш час на фоні різноманітних (глобальних і локальних) викликів, що супроводжують розбудову ринкових відносин в Україні, інтереси науковців міняються теж. Нині вони прикуті не так до теоретичних аспектів національної економіки й економічної політики, як до глибинних основ трансформації суспільних відносин, до місця і ролі праці в житті людини. Адже прогрес української держави залежить від гарантування соціальної безпеки в країні, можливостей використання зарубіжного досвіду в стратегічному плануванні розвитку територій, підвищення ефективності державної політики (антимонопольної, зокрема), успішності креативного сектора економіки, стабілізації процесів міграції робочої сили, підвищення рівня володіння мовами як фактора конкурентоспроможності людського капіталу і т.п.

Отож, цьогорічна конференції стала майданчиком для обміну думками між вченими України та закордону, представниками академічної науки, викладачами навчальних закладів, представниками влади і бізнесу.

Відкриваючи захід, співголова програмного комітету конференції, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка», д.е.н., професор *Поплавська Жанна Василівна* щиро привітала присутніх з початком роботи засідання, окреслила перелік проблемних тем, обраних для обговорення, надала слово членам президії - заступнику науково-дослідної частини НУ "Львівська політехніка" к.т.н., доц. *Жук Лілії Володимирівні*, директору Інституту економіки і менеджменту, д.е.н., професора *Кузьміну Олегу Євгеновичу*; д.е.н., професору кафедри економічної теорії та конкурентної політики Київського національного торговельно-економічного університету *Герасименко Анджеліці Григорівні*. Великий інтерес викликала участь у заході *Рассела Пітмана*, директора відділу економічних досліджень при Міністерстві Юстиції США, викладача Київської школи економіки (Kyiv School of Economics, KSE), фахівця у сфері антимонопольного управління. Варто зазначити, що, як почесний гість конференції, пан Рассел довгий час тісно співпрацює з кафедрою теоретичної та прикладної економіки ІАПО. Кожного разу його участь у заходах стає своєрідним "магнітом" для залучення представників влади, науки і бізнесу різного рівня до співпраці. Велика промоційна й організаційна роль у цій справі належить голові організаційного комітету конференції, доценту цієї ж кафедри, к.е.н., доц. *Михальчишин Н.Л.*, секретарю конференції, доценту кафедри, к.е.н., ст.викл. *Сенів Л.А.*, а також доц. к.е.н. *Данилович-Кропивницькій М.Л.*, доц., к.е.н. *Гошовській О.В.*, доц., к.е.н. *Тревого О.І.* та ін.

Слід зазначити, що в 2019 році час проведення заходу співпав із знаковою подією міста Лева - Форумом книговидавців. Цей момент теж став своєрідним мотиватором для участі у конференції багатьох гостей Львова, Серед учасників конференції були учені з Києва, Харкова, Запоріжжя, Івано-Франківська, Рівного, а також з Польщі (з міст Варшави та Катовіце).

Робота конференції проходила у формі трьох панельних дискусій під назвами "Формування та реалізація конкурентної політики - виклики

сучасності" (керівник д.е.н., проф. *Герасименко А.Г.*), "Конкурентоспроможність в умовах нестабільності - макро- та мікропідходи" (керівник д.е.н., проф. *Поплавська Ж.В.*), "Роль людського потенціалу в реалізації конкурентної політики держави"(керівник д.е.н., проф. *Садова У.Я.*). Кожна із секцій стала місцем жвавого обговорення піднятих проблем.

З цікавими доповідями виступили професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики Київського національного торговельно-економічного університету д.е.н. *А.Г.Герасименко* ("Мережеві ефекти на службі у ринкової влади), начальник Управління економічного аналізу Антимонопольного комітету України *Д.П.Чередніченко* ("Ключові виклики для світової конкурентної політики: глобалізація та діджиталізація економіки"), завідувач кафедри економіки підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка д.е.н., проф. *Г.М.Филюк* ("Концепція колективного домінуючого середовища на релевантному (відповідному) ринку"), та інші.

Особливо жвава дискусія мала місце на панелі, де обговорювалися питання ролі людського потенціалу в реалізації конкурентної політики держави. У ній прийняли участь провідні вчені і науковці з Київського національного університету імені Т.Шевченка, Інституту економіки промисловості НАН України", Рівненського державного гуманітарного університету, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Львівського національного університету імені Івана Франка, НУ "Львівська політехніка", ДУ "Інститут регіональних досліджень імені Мар'яна Долишнього НАНУ", фахівці з центрального, Львівського обласного та міського апарату Державної служби зайнятості України, представники бізнесу Львівщини, громадські активісти, студенти.

Відкриваючи роботу панелі, професор кафедри ТПЕ д.е.н. проф. *Садова У.Я.* вказала на тісний зв'язок між людиною і основними проблеми світового ладу. Вона звернулася до присутніх словами Річарда Хааса - автора крижки "Розхитаний Світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу" (2019)¹, - де сказано, що "світ змінився... Міжнародну систему розхитано. Ми й не помітили, як опинилися в новому світі – лячному, непередбачуваному, але в світі, де багато можливостей"... Нову епоху визначають: глобальна загроза тероризму, ризик поширення ядерної зброї і засобів її доставки, різке збільшення кількості біженців і переміщених осіб, хаос на Близькому Сході, стан облоги у Європі, хиткий баланс в азіатсько-тихоокеанському регіоні, некерований кіберпростір, неадекватна реакція на зміну клімату, поява бар'єрів для вільної торгівлі і міграції, небезпека пандемії, яка може забрати десятки мільйонів життів ..." Це проблеми, котрі мобілізують людей до дій, їх нам слід вирішувати разом. Це виклики, з якими нам прийдеться жити, - сказала Уляна Ярославівна. У виступі на тему "Українська міграція й міграційна політика: виклики й перспективи" вона запропонувала поглибити дискусію, розпочату *Расселом Пітманом*. Відмінністю хіба було те, що йшлося не про зникнення конкуренції у високотехнологічних секторах економіки через картельні змови й порушення антимонопольного законодавства такими конкурентами як Apple,

¹ Річард Хаас "Розхитаний Світ. Зовнішня політика Америки і криза старого ладу" - К.:В-во "Основи". - 2019.

Google и Facebook², а навпаки про потребу підтримки ідей горизонтального злиття конкурентів з числа українських трудових мігрантів, які допускають створення інвестиційних фондів в Україні для фінансування створення робочих місць, джерелами яких є міграційний капітал. Звісно, кризові умови можуть змінити ситуацію. Постає питання, як на фоні нової економічної кризи (очікується в ±2020 р.) розгортатиметься ситуація з капіталізацією потенціалу українських трудових мігрантів, з реалізацією їх прав і свобод, з роллю української держави у гарантуванні цим людям соціального захисту від ризиків і небезпек. Сучасна світова економіка обтяжена перевиробництвом продукції, яка осідає на ринках. Це означає, що виробництво призупиниться, а звільнення робочої сили буде значним. Ми можемо робити висновки з кризи 2008 року, коли практично у всіх країнах спостерігалася дискримінація робочої сили за міграційною ознакою. Щоб працювати на випередження, треба визначити місткість внутрішнього ринку робочої сили, провести перепис населення, оптимізувати практику держзамовлення на підготовку кадрів, суттєво активувати державну політику у сфері акумулювання міграційного капіталу на створення нових робочих місць у високотехнологічних секторах економіки з допомогою випуску міграційних облігацій.

Логічним доповненням дискусії стали слова професора кафедри економіки підприємства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.е.н., проф. *Гришиної О.А.* (тема "Цифрові технології в управлінні персоналом: виклики, можливості, перспективи"), яка підкреслила, що діяльність інституцій держави матиме специфіку у різних секторах економіки. Для прикладу, у сфері цифрових технологій ринок робочої сили є "гарячий", конкуренція не послабиться. В українців є хороші базові знання і добрі шанси на цьому ринку. Для фахівців у галузі ІТ-індустрії не гроші стоять на першому місці. Це нове покоління людей, готових до вирішення комплексних задач. Принциповим завданням в освітній сфері є розуміння, що сучасний роботодавець потребує спеціалістів з десятками різноманітних вмінь. Колись йшлося під час пошуку спеціаліста про наявність диплома, що засвідчував про вузьку професійну спеціалізацію. Нині ж усе змінилося. Якщо колись інженер-

². З точки зору окремих людей, чи робочої сили загалом, усі ці нові зміни в технологічних секторах економіки означають менші можливості для персонального розвитку. Адже за умов стабільної економіки може дійсно мати місце прихована тотальна змова між крупними роботодавцями про те, щоб не конкурувати на ринку праці.

будівельник мав вмiти проектувати рiзні будiвлi, мости i дороги, бухгалтер - вести облiк, то нинi йдеться про формування м'яких навичок (soft skills). До речi, ЮНЕСКО та Європейська комiсія навить встановили мiнiмальний рiвень такої грамотностi, необхідний кожному європейцю для того, аби «вписатися» в суспiльство. На жаль, вiтчизнянi унiверситети не пропонують комплексних програм пiдготовки фахiвцiв, якi б мали унiверсальнi компетенцiї (життєвi, органiзацiйнi, технiчнi, когнiтивнi, мовнi, громадськi, мовнi).

Ґрунтовним i, як завжди, емоцiйним був виступ директора Львiвського обласного центру зайнятостi *В.Н. Барилюка* на тему "Тенденцiї i особливостi розвитку сучасного ринку працi Львiвщини" (спiвавтор *О.М.Федик*). Доповiдач, навивши основнi статистичнi данi по рєгiону, окреслив ключовi проблеми вирiшення проблем. Зокрема, зупинився на профорiєнтацiйнiй роботi зi шкiльною молоддю, розвитку навчання на базi профтехучилищ, дуальнiй формi освiти, активних програмах зайнятостi ДЦЗ, досвiду Польщi у вирiшеннi подiбних проблем, сiльськiй зайнятостi й питаннях її технологiчного супроводу, мiграцiї квалiфiкованих кадрiв, вартостi робочої сили й мотивацiї до ефективної працi, особливостях вiдкриття нових пiдприємств у рєгiонi i соцiальнiй вiдповiдальностi їх власникiв в частинi забезпечення гiдних умов працi та iн. Логiчним продовженням обговорення пiднятих питань став виступ керiвника пiдроздiлу ДСЗ України (центральний офiс) *О.Д.Купрiй*, яка дуже адекватно вiдреагувала на тему втрат робочої сили (якщо зайде iнвестор, то уже нинi окреми рєгiони знекровленi), низького рiвня заробiтної плати, яка не мотивує людей повертатися на батькiвщину (потрiбна комплексна державна програма реiнтеграцiї мiгрантiв). "Нинi чисельнi сайти з пошуку роботи є iнформацiйними агентствами з тiнiзацiї зайнятостi населення, - наголосила Ольга Дмитрiвна. Вони пропонують вищi зарплати пошукачам роботи, проте дуже часто не дбають про соцiальнi гарантiї, якi надає ДЦЗ. Бiльше того, державнi структури максимально диджиталiзують послуги. Треба працювати на випередження, розробити державну програму зайнятостi населення, розраховувати ефективнiсть заходiв". Продовження теми дискусiї пiдхопила професор НУ "Львiвська полiтехнiка" д.е.н., проф. *О.Б. Мних*. Вона гостро й доволi критично "пройшлася" по сферах дiяльностi антимонопольних структур в Україні, вказала на зловживання на ринку енергетики, на "провалах" впровадження зони вiльної торгiвлi (у машинобудуваннi розвиваються пiдприємства складального типу), падiннi платоспроможностi громадян, ризиках запровадження ринку землi (подвiйна реєстрацiя). "Якщо Японiя у свiй час розвивала економiку шляхом оптимiзацiї логiстики i маркетингу, то Україна розглядає ринок виключно як мiсце збуту продукцiї. Наша держава, - наголосила Ольга Богданiвна, - змушена переглянути полiтики використання iнтелекту нацiї, закрити конвертацiйнi центри, подолати корупцiйнi схеми".

З великим iнтересом учасниками дискусiї була сприйнята доповiдь головного наукового спiвробiтника вiддiлу проблем регуляторної полiтики та розвитку пiдприємництва Інституту економiки промисловостi НАН України д.е.н., с.н.сп. *Харазiшвилi Ю.М.* з темою "Стратегiчнi орiєнтири соцiальної безпеки України з позицiї сталого розвитку" (спiвавтор проф. *О.А.Грiшнова*). Доповiдач, презентувавши монографiю "Системна безпека сталого розвитку", вказав до соцiальна безпека - це не лише питання людського розвитку,

політичної стабільності й національних інтересів, але й підґрунття економічному зростанню. У цьому контексті автор розповів як на основі власного аналізу концепції сталого розвитку прийшов до висновку, що на даний час недостатньо знань екологів, географів і політиків. Це примітивізм. Для узгодження дій мають бути задіяні фахівці з економічної кібернетики, макроекономісти, соціологи, спеціалісти у галузі природокористування та інші і в останню чергу політики. Авторами запропоновано власний підхід до побудови концепції сталого розвитку України з позицій безпеки, яка включає визначення структури сталого розвитку, меж безпечного існування, ідентифікації рівня сталого розвитку, дисбалансів цього розвитку, а також впливу загроз та розроблення інституційних заходів. Автори представили 4 сценарії розвитку соціальної безпеки та обґрунтували необхідні умови досягнення їх через визначення стратегічних значень індикаторів та відповідних макропоказників. Моніторинг їхніх значень є способом визначення ефективності макроекономічної політики уряду. Загалом, - додав Юрій Михайлович, для того, щоб стратегія і план сталого розвитку держави були зрозумілі переважній більшості людей, треба оперувати не індикаторами, а одиницями у натуральних одиницях виміру.

Дуже цікавим і сучасним став виступ професора кафедри економічної кібернетики рівненського державного гуманітарного університету д.е.н., проф. *Б.М.Юськіва* на тему "Оцінювання креативного сектора економіки: сутність, проблеми та можливості" (співавтор *О.С.Пляшко*). "Якщо дивитися за показником зайнятості, - вказує Богдан Миколайович, то за даними ООН - 25% населення світу зайнято у креативній економіці. У менш розвинених країнах ця цифра сягає від 3 до 17%. Нині привертають увагу темпи зростання креативної економіки. Вони у низці країн надзвичайно швидкі, наприклад вдвічі більші, ніж у туризмі та сфері послуг, і у 4 рази більше, ніж промисловість у світі" За даним сектором - перспектива. Порівнюючи потенціал Польщі та України, доповідач резюмував, що Україна відстає в плані креативної економіки. Крім цього, економіка не розвивається на національній основі, культурна спадщина України не служить основою розвитку креативної економіки.

З великою увагою сприйняли присутні виступ доцента кафедри ТПЕ НУ "Львівська політехніка" к.е.н., доц. *Стенури Т.М.* на тему "Методичні підходи до оцінки регіональної диференціації якості людського потенціалу України".

Провівши класифікацію регіонів за демографічно-валеологічної компонентою якості людського потенціалу, автор вказала на значні відмінності ситуації на місцях щодо формування окремих показників відтворення населення та здоров'я. Висновком стали пропозиції щодо врахування індикаторів в державній та регіональній соціально-економічній політиці України.

Справжній конструктив і новизну у роботу панельної дискусії вніс виступ професора економічного факультету ЛНУ імені Івана Франка д.е.н., проф. О.С.Гринькевич на тему "Різноманітність як чинник конкурентоспроможності вищої освіти у XXI столітті". Перед тим, як перейти до висвітлення основних положень заявлених тез, доповідач звернула увагу на потребі відповідального відношення аналітиків до використання статистичних даних, щоб не відбувалося маніпулювання цифрами як це має місце при аналізі рівня зайнятості й безробіття серед молоді загалом і випускників вищої школи, зокрема. Інше питання - це співпраця центрів зайнятості і університетів у частині інформування останніх про те, які випускники (з яких закладів), з яких освітніх програм, з яких спеціальностей реєструються як безробітні. Налагодження такої співпраці - це добра підмога для керівників кафедр на момент прийняття рішень про акредитацію програм (може виникнути потреба зміни профілю підготовки), для працівників центрів зайнятості (дає шанс оперативно реагувати на зміни ринку праці, визначати рівень потреби у фахівцях). Що ж до власне чинника "різноманітності" у формуванні конкурентної політики, то Ольга Степанівна зробила застереження, пов'язане з різним трактуванням поняття "різноманітність" в *американській* (здатність університету забезпечити рівний доступ до освітніх послуг з гендерною, освітньою расовою ознакою) і *європейській* (освітні продукти, які споживач може придбати, тобто в освіті об'єктом купівлі стає не освітня програма, а конкретній курс, який пропонує викладач) традиції. З ухваленням Закону України "Про вищу освіту" (2014 р.) нині у нашій державі значно збільшився доступ студентів до можливості обирати предмети. Це має свої плюси і мінуси, - наголосила доповідач.

Цікавими були виступи науковців, які займаються містобудівельними аспектами соціально-економічного розвитку Львівщини. Зокрема, доцента кафедри містобудування НУ "Львівська політехніка" к.арх. *Т.М.Мазур* на тему "Малий бізнес і зайнятість. Нове соціальне замовлення в регенерації функцій історичного осередку міста (на прикладі міста Львова)", інженера кафедри економічної і соціальної географії ЛНУ імені Івана Франка *Ю.Борсук* на тему "Значення транспортного сполучення в розвитку і територіальній організації системи зайнятості Львівщини" (співавтор доц. *Кузик С.П.*).

У процесі засідання виникали численні питання, які значною мірою виходили на межі тематики, продемонстрували процеси справжньої наукової дискусії. Співробітник ДУ "ІРД імені Мар'яна Долішнього НАНУ" к.е.н., ст.н.сп. *Ольга Гулич* зацікавилася процесом сертифікації органічного агровиробництва продукції (ягідництва, козарства) на Львівщині і наголосила на гострій потребі відкриття спеціалізованого центру у регіоні (наразі існує один в Україні). Президент Асоціації роботодавців Львівської області *Зеновій Бермес* вказав на гостру проблему розвитку фермерства в Україні й дефіцит фахівців у цій сфері (якщо у нас працює 45 тис. осіб, то у Польщі – 1 млн. 400 тис. осіб), відмітив низький рівень підтримки фермерства у регіонах (на Львівську область у 2018 році з державного фонду було виділено лише 2 млн. грн.), про неефективність регіональної економічної політики в нових умовах. "Сьогодні, - сказав Зеновій Миколайович потребує вдосконалення уся система державного управління економікою, зокрема, функціонування міністерств і

відомств, які мають перейматися вирішенням конкретних проблем. На особливу увагу заслуговує місце громадянина як суб'єкта економічного процесу. Треба проаналізувати причини відтоку людських ресурсів і через створення більш ефективних законів, стратегій і місцевих норм створити мотивацію для підвищення ефективності економіки. З метою стимулювання споживчого ринку у державі слід ліквідувати тіньові схеми через податкове законодавство".

Відродно, що у роботі секції взяли участь студенти кафедри ТПЕ *Мандюк Ярина* "Володіння мовами як фактор конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці", *Карасюкевич Юлія* "Якість людського потенціалу й функції мінімальної заробітної плати: виклики України", *Чабан Віталій* "Ринок транспортно-логістичних послуг України і працезберігаючі технології: до питань забезпечення конкурентоспроможності економіки".

Активними учасниками дискусії стали старший науковий співробітник ДУ "ІРД імені Мар'яна Долішнього НАНУ" ст.н.сп. к.е.н. *О.О.Левицька*, доцент кафедри менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету к.е.н. доц. *О.Б.Пелех*, заступник директора МІОК НУ "Львівська політехніка" к.е.н., доц. *О.Р.П'ятковська*, професор ІЕНМ ЛУ "Львівська політехніка" д.е.н., проф. *Л.І.Гальків*, директор Львівського міського центру зайнятості *О.П.Рісний*, завідувач кафедри Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу д.е.н., проф. *Г.О.Зелінська* та к.е.н., доц. *І.В.Федорович* цієї ж кафедри, які проходять стажування в НДЦ "ДЕМОС" НУ "Львівська політехніка" та інші.

Учасники конференції висловили щирю вдячність організаторам за актуальну тематику конференції, цікаві дискусії, добре організовану роботу. Пам'ятними залишаться екскурсії вечірнім Львовом та у м.Жовкву, а також спільні розмови за обіднім столом.

